

/ een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Op weg naar nieuwe kerndoelen – ook voor lezen

Joanneke Prenger
j.prenger@slo.nl

Pabo Leest 2020

1

/ een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Wat is een van de belangrijkste doelen van het onderwijs?

2

slo

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

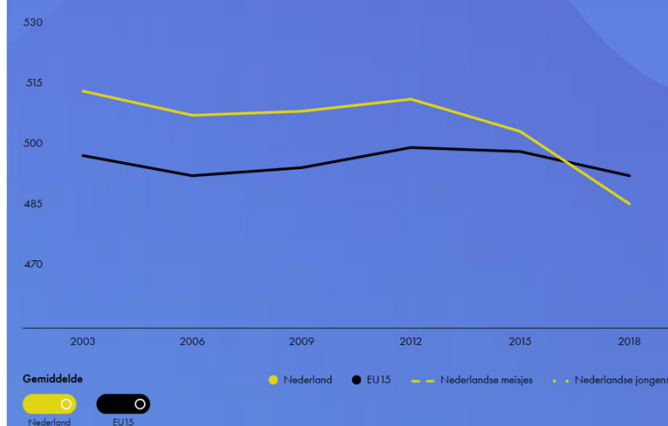
Maar wat is er met dat lezen aan de hand?

3

PISA 2018
3 dec 2019

Laagste leesvaardigheidsscores in 15 jaar

De uitkomsten van het leesonderzoek zijn zorgwekkend. Nederlandse leerlingen scoren lager dan alle voorgaande jaren en voor het eerst ook lager dan in de 15 EU-landen. Meisjes lezen nog steeds beter dan jongens.

<https://www.pisa2018.nl/resultaten2018/>

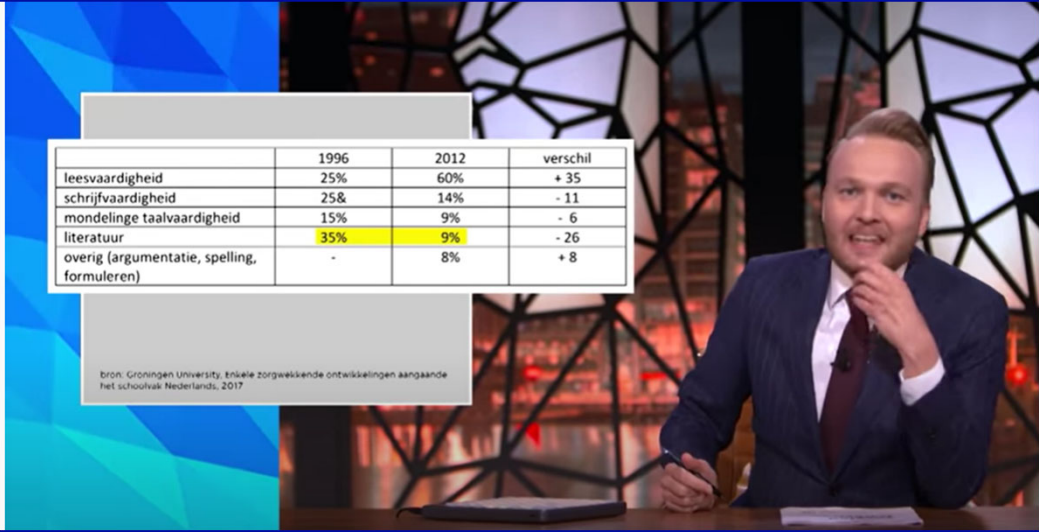
https://research.utwente.nl/files/156704089/Resultaten_PISA_2018_in_vogelvlicht.pdf

slo

De Staat van
het Onderwijs

4

slo

	1996	2012	verschil
leesvaardigheid	25%	60%	+ 35
schrijfvaardigheid	25%	14%	- 11
mondelinge taalvaardigheid	15%	9%	- 6
literatuur	35%	9%	- 26
overig (argumentatie, spelling, formuleren)	-	8%	+ 8

bron: Groningen University, Enkele zorgwekkende ontwikkelingen aangaande het schoolvak Nederlands, 2017

Zondag met Lubach

5

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

**“Ze kunnen en willen
niet meer lezen!”**

6

slo

een doordacht curriculum dat doen we *samen*

LEESI!
Een oproep tot een leesoffensief

Effectief onderwijs in begrijpend lezen
Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie

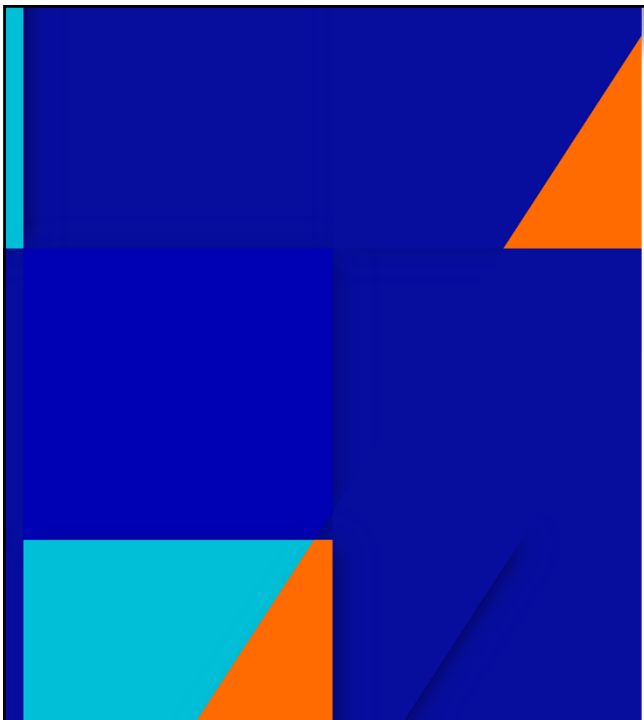
De noodklok!
Tijd voor een leesoffensief

taal: unie

www.taalsite.org

de Leescoallitie

7

Wat kunnen we doen?

- Iets anders doen in de klas (op basis van inzichten over wat werkt)
- > **Didactiek**
- Concreter maken wat leerlingen moeten kunnen aan het einde van groep 8
- > **(Kern)doelen**

slo

8

Didactiek

Wat kun je anders doen in de klas?

4 eerste stappen

slo

9

slo

1. Rijke teksten in thema's

NU

Losse tekst

Aangepast op veronderstelde leesniveau

Vragen over de tekst

BETER:

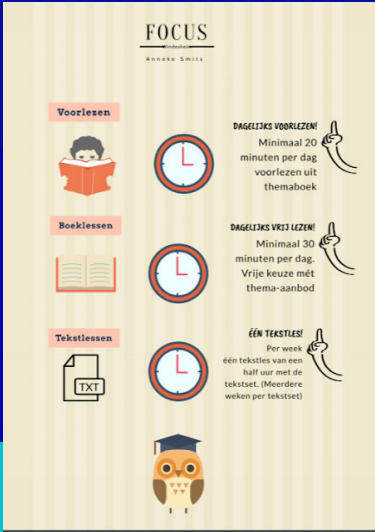
Teksten rondom een thema

Rijke uitdagende teksten
scaffolding en modeling

In gesprek over de inhoud

...want dan werk je duurzaam aan kennisopbouw en woordenschatopbouw!

10

Focus

- Werken met meerdere boeken en teksten rondom een thema (gerelateerd aan de zaakvakken)
 - Werken met coherente tekstverzamelingen
 - oplopend in moeilijkheidsgraad
 - schriftelijk, mondeling, visueel, digitaal
- Dagelijks voorlezen van rijke fictieboeken gekoppeld aan een thema (niet alleen in onderbouw!)
- Dagelijks vrij lezen van fictie en non-fictie

slo

11

Erna van Koeven en Anneke Smits

Rijke taal

Taaldidactiek voor het basisonderwijs

Boom

Meer lezen?

Geletterdheid en schoolsucces

Anneke Smits en Erna van Koeven - Windesheim Lectoraat: Onderwijsinnovatie en ICT

woensdag 3 juni 2020

Ons boek: 'Rijke taal. Taaldidactiek voor het basisonderwijs'

Waarom een boek?
Het schrijven van onze blog heeft het ons de afgelopen jaren mogelijk gemaakt om op basis van literatuur, praktijkvragen en praktijkervaringen een idee over taalonderwijs te ontwikkelen.

Creative Commons Licentie
Dit werk valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken 4.0 International licentie.

Onze andere blog

<http://geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/>

slo

12

2. Passend en prikkelend aanbod

NU

10 minuten vrij lezen

Zelf kiezen: dubben voor de boekenkast

Favoriete titels van de leerlingen veel aanwezig.

BETER:

30 minuten vrij lezen

Leesvoorkeur verkennen en ontwikkelen > begeleiding hierbij belangrijk!

Een rijk en passend aanbod

Wees een rolmodel!
(en blijf lekker voorlezen)

13

14

3. Zorg voor samenhang

NU BETER:

Vrij lezen

Begrijpend lezen

Technisch lezen

Wereldoriëntatie

Schrijven, praten

Geïntegreerde aanpak

Praat en schrijf over het gelezene!

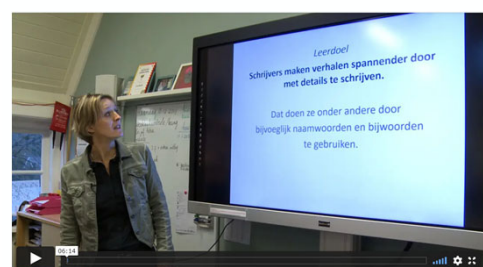
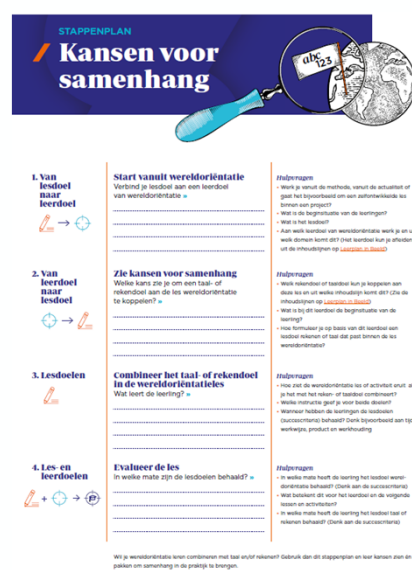
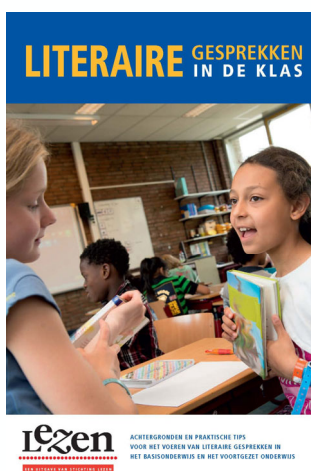
Actieve en creatieve verwerking

15

www.lezen.nl

<https://www.slo.nl/thema/meer/samenhang-primair-onderwijs/>

www.leraar24.nl

Geïntegreerd taalonderwijs maakt de taal leuk en effectief

16

4. Een doorlopende leerlijn

Voor alle aspecten van het lezen

Steutelmomenten

- Voor- en vroegschoolse periode
- Groep 3-4
- Groep 6
- Bovenbouw

17

<https://www.lezen.nl>

18

Meer lezen?

slo

De 5 uitgangspunten van Het nieuwe lezen:

1. Elke dag een half uur lezen uit nieuwsgierigheid.
2. Actief en ook samen bezig zijn met wat je hebt gelezen.
3. Een rijke leesomgeving met veel variatie en vrije keuze (ook films, audiobooks en YouTube).
4. Langer binnen hetzelfde thema lezen, in verbinding met andere vakken (is ook tijdswinst).
5. Taalvaardigheden in samenhang behandelen, zodat het waarom en grote geheel voor leerlingen duidelijk is.

Roel van Steensel, Thoni Houtveen (2020)
De vele kanten van leesbegrip; Verslag van een literatuurstudie naar kernelementen van effectief onderwijs in begrijpend lezen. In: Levende Talen Tijdschrift, jaargang 21 (2020) 3.

<https://blink.nl/ontdek-het-nieuwe-lezen/> Download via: <http://www.lt-tijdschriften.nl/>

19

De kerndoelen

Wat kunnen we anders doen in de doelen die we stellen?

slo

20

Wat moeten leerlingen kunnen?

Wat moet je ze aanbieden?

Kerndoelen
primair
onderwijs

Wat moeten ze beheersen? ^{slo}

Referentiekader
Taal

21

De kerndoelen voor het po

Wat bied je ze aan?

- 4 De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.
- 5 De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.
- 6 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.
- 7 De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.
- 8 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.
- 9 De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.

22

Het referentiekader taal

2. Lezen

2.1. Zakelijke teksten

	Niveau 1F	Niveau 2F	Niveau 3F	Niveau 4F
Algemene omschrijving Lezen zakelijke teksten	Kan eenvoudige teksten lezen over alledaagse onderwerpen en over onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld.	Kan teksten lezen over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling en over onderwerpen die verder van de leerling af staan.	Kan een grote variatie aan teksten over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard zelfstandig lezen. Leest met begrip voor geheel en details.	Kan een grote variatie aan teksten lezen over tal van onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard en kan die in detail begrijpen.
Teksten Tekstkenmerken	De teksten zijn eenvoudig van structuur; de informatie is herkenbaar geordend. De teksten hebben een lage informatiedichtheid; belangrijke informatie is gemarkeerd of wordt herhaald. Er wordt niet te veel (nieuwe) informatie gelijktijdig geïntroduceerd. De teksten bestaan	De teksten hebben een heldere structuur. Verbanden in de tekst worden duidelijk aangegeven. De teksten hebben overwegend een lage informatiedichtheid en zijn niet te lang.	De teksten zijn relatief complex, maar hebben een duidelijke opbouw die tot uiting kan komen in het gebruik van kopjes. De informatiedichtheid kan hoog zijn.	De teksten zijn complex en de structuur is niet altijd even duidelijk.

23

Wat onbreekt nu?

Voor lezen bijvoorbeeld doelen over:

- basiskennis/-vaardigheid
- ervaring opdoen met verschillende soorten teksten
- voorkeuren ontdekken
- integratie/verbinding lezen en schrijven
- werken met rijke teksten

24

Leergebied Nederlands

Voorstel voor de basis van de herziening van de kerndoelen en eindtermen van de leraren en schoolleiders uit het ontwikkelteam Nederlands

curriculum.nu

VANDAAG WERKEN AAN HET ONDERWIJS VAN MORGEN

Nederlands

125 leraren en 18 schoolleiders hebben voor negen maanden de benodigde kennis en vaardigheden (bouwstenen) in kaart gebracht. De bouwstenen vormen de basis voor de herziening van de kerndoelen. Hieronder vindt u een overzicht van het hergeïntegreerde, die voor meer informatie naar www.curriculum.nu/nederlands.

Primair onderwijs		Onderbouw voortgezet onderwijs
1 Interactie en een rijk taal aanbod ten behoeve van taal- en denkontwikkeling		
1.1 Rijke teksten als voorwaarde voor taal- en denkontwikkeling	Leerlingen hebben toegang tot rijke literaire en zakelijke teksten, die de mogelijkheid bieden om kennis van de wereld en woordenschat op te bouwen en over een onderwerp van gedachten te wisselen.	Leerlingen hebben toegang tot rijke literaire en zakelijke teksten die de mogelijkheid bieden om vanuit meerdere perspectieven naar een onderwerp te kijken en eigen meningen en standpunten te bevestigen.
1.2 Interactie ten behoeve van taal- en denkontwikkeling	Leerlingen leren in interactie hun eigen ideeën, gedachten en standpunten te verwoorden. Ze breiden door interactie hun woordenschat, talige kennis en kennis van de wereld uit.	Leerlingen leren in interactie ideeën, meningen en oplossingen te verwoorden en onderbouwen. Ze leren daarbij steeds bewuster gespreksvormen, -regels en -technieken toe te passen.
2 Taalbewustzijn en taalleervaardigheden		
2.1 Taalbewustzijn en taalleervaardigheden	Leerlingen worden zich bewust van het belang van het schrift en van de relatie tussen vorm, betekenis en context. Ze ontwikkelen taalleervaardigheden en vaktaal om over taal te communiceren.	Leerlingen zijn zich bewust van het belang en de mogelijkheden van taal en tekstconventies, en van de relatie tussen vorm, betekenis en context. Ze breiden hun taalleervaardigheden en vaktaal uit.
3 Meertaligheid en cultuurbewustzijn		
3.1 Meertaligheid en cultuurbewustzijn	Leerlingen leren wat het belang van het Standaardnederlands is in onze meertalige samenleving. Ze leren en ervaren dat talen, taalvormen en culturen van waarde zijn voor zichzelf en anderen.	Leerlingen leren de invloed van talen, taalvormen, (taal)variaten en dialecten op het Standaardnederlands onderzoeken. Ze zetten hun talen en taalvariaten bewust in om identiteit vorm te geven.
4 Experimenteren met taal en vormen van taal		
4.1 Experimenteren met taal en vormen van taal	Leerlingen leren op een creatieve wijze uitdrukking te geven aan ideeën, ervaringen, gedachten en gevoelens. Ze experimenteren met vormen van taal en taalvormen vanuit spel, fantasie en nieuwsgierigheid.	Leerlingen leren op een creatieve wijze uitdrukking te geven aan ideeën, ervaringen, gedachten en gevoelens. Bij het experimenteren leren ze bewust taalvormen te doorbreken en ze gaan de effecten ervan na.
5 Doelgericht communiceren		
5.1 Doelgericht communiceren	Leerlingen leren hun communicatie afstemmen op doel, publiek en taalgenukultuur. Daardoor leren ze de betekenis en -vaardigheden die nodig zijn voor luisteren, spreken, lezen en schrijven.	Leerlingen leren hun communicatie steeds passender afstemmen op doel, publiek en taalgenukultuur. Ze zetten daarbij hun kennis van communicatieve doelen en bijbehorende teksten steeds bewuster in.
6 Kritisch (digitale) informatie verwerven, verwerken en verstrekken		
6.1 Kritisch (digitale) informatie verwerven, verwerken en verstrekken	Leerlingen bouwen kennis en vaardigheden op om kritisch met (digitale) informatie om te gaan. Ze leren informatie beoordelen op bruikbaarheid en betrouwbaarheid en deze in eigen woorden weer te geven.	Leerlingen ontwikkelen een kritische houding ten opzichte van (digitale) informatie. Ze leren strategieën en talige middelen gebruiken om informatie op een passende manier te verwerken en verstrekken.
7 Leesmotivatie en literaire competentie		
7.1 Leesmotivatie en literaire competentie	Leerlingen ontwikkelen hun literaire competentie en werken aan hun leesmotivatie. Ze maken kennis met een breed aanbod aan literaire teksten, leren leesgesprekken voeren en zelf teksten te creëren.	Leerlingen ontwikkelen hun literaire competentie verder en blijven werken aan hun leesmotivatie. Ze leren hun kennisverwaringen meer gefundeneerd te stellen en experimenteren met literaire middelen.

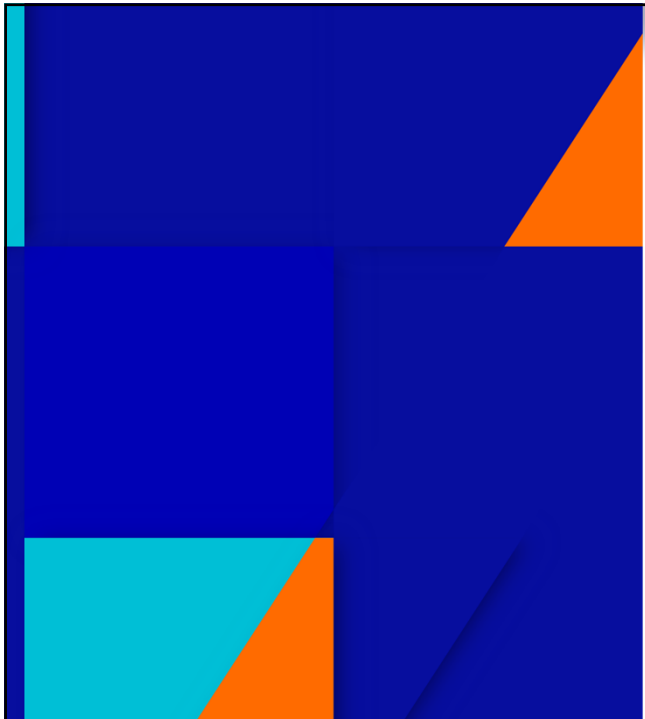
25

Belangrijkste veranderingen

- Expliciete aandacht voor teksten met **rijke inhoud en van goede taalkwaliteit**.
- Een plek voor kwalitatief **goede interactie** in het kader van taal- en denkontwikkeling.
- **Experimenteren** met taal en vormen van taal, waarbij leerlingen nadenken over de effecten van hun keuzes op zichzelf en de ander.
- **Leesmotivatie en literaire competentie** is belangrijk in elke sector, waarbij inzicht in eigen leesvoorkeuren en voorlezen nieuwe componenten zijn.
- Expliciet aandacht voor **meertaligheid, taal- en cultuurbewustzijn**.
- Een **betere balans** in communicatieve doelen en tekstsoorten: amuseren, informeren, instrueren en overtuigen.

slo

26

curriculum.nu

Nieuwe kerndoelen

- Ontwikkelteams: vanuit de huidige voorstellen
- Volg de ontwikkelingen op www.curriculum.nu
- Nu al vast aan de gang!

slo

27

JOANNEKE PRENGER EN GERDINEKE VAN SILFHOUT VEERKRACHT 17 - NUMMER 3 / 2020

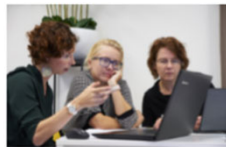
slo

NIEUWE KERNDOELEN VOOR BASISONDERWIJS EN ONDERBOUW VO

Meer lezen?

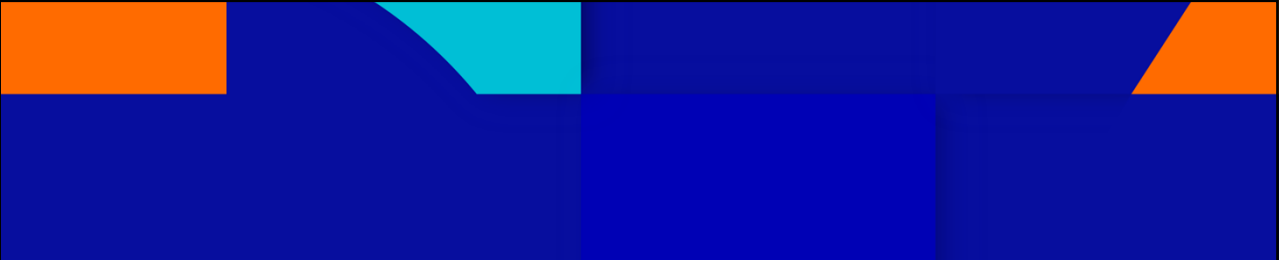
In de periode van maart 2018 tot en met september 2019 is door ontwikkelteams van leraren en schoolleiders hard gewerkt aan voorstellen voor verbetering van het curriculum van het primair en voortgezet onderwijs, ook voor het leergebied Nederlands, het taalonderwijs. Op 10 oktober 2019 hebben zij het resultaat gepresenteerd van de eerste fase van Curriculum.nu, waaraan ook duizenden andere betrokkenen hebben bijgedragen. Na een periode van politieke besluitvorming over het vervolgproces, gaf de Kamer op 23 juni groen licht voor de tweede fase van het traject. Daarvoor gaat eerst een onafhankelijke wetenschappelijke commissie (curriculumcommissie, zie www.curriculumcommissie.nl) aan de slag om te adviseren over gewenste aanpassingen in het landelijke curriculum en over de werkwijze waarop de herziening moet worden vormgegeven. Daarna start de fase waarin leraren, vakdidactici, curriculumexperts van SLO, scholen en onderwijsorganisaties samen aan de slag gaan met het ontwikkelen van concept-kerndoelen voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Dit doen ze op basis van de opgeleverde voorstellen uit de vorige fase. Een spannend traject, dat begin 2021 gaat starten!

WAAROM IS EEN CURRICULUMHERZIENING NODIG?
De huidige kerndoelen zijn al bijna vijftien jaar niet geactualiseerd. Ook sommige examenprogramma's zijn al meer dan twintig jaar niet aangepast. De doelen, het wettelijk vastgelegde curriculum, zijn wel op specifieke onderdelen herzien, maar niet in samenhang of integraal. De Onderwijsraad constateerde dan ook in 2014 dat het curriculum een lapendaeken is geworden. Het curriculum moet bovendien blijven aansluiten op de vraag van de samenleving, de arbeidsmarkt en het onderwijs zelf. Daarom is het nodig om het huidige curriculum te verbeteren. De nu ingezette herziening geeft kansen om de aansluiting tussen sectoren en schoolsoorten te verbeteren. En mogelijkheden om in de nieuwe kerndoelen duidelijker te formuleren wat nu wel en niet tot het curriculum behoort door de doelen concreter te beschrijven.

<https://www.kpz.nl/nieuws/veerkracht-17-3/>

28

Joanneke Prenger
j.prenger@slo.nl
Twitter: @JoannekeP

